

Jørgen Juhldal
Pile Allé 9
2000 Frederiksberg
7025 6025

7. februar 2001

Til:

Julie Stampe

Ellen Bechmann

Boje Juhl-Petersen

Charlotte Søholm

Helene Hartmann Juhldal

Agnete Hanssen Stavnsbjerg's foredrag i Statsradiofonien
den 10. december 1943 kl. 15.15

Måske kan I have interesse af det medfølgende.

Vedlagte manuskript dukkede op her i februar 2001, da hr. Telling Poulsen, forstanderen for Frue Kloster i Århus, som var moster Agnetes sidste bopæl, returnerede forskelligt familiemateriale til mig, som Bojes og min mor, Rigmor, havde givet ham og hans kone (fra Moster Agnetes efterladte ting) som tak for, at de havde passet så godt på hendes søster.

Der var dengang - det var under besættelsen - endnu kun et radioprogram. Jeg husker at have hørt foredraget i radioen, da det blev udsendt. Jeg gætter på, at det er vores far, Christian, der har renskrevet det på maskine for moster Agnete og at det er sket i 1943. Selv om det er skrevet med små begyndelsesbogstaver, er det ikke skrevet med " ny retskrivning" (f.eks. med bolleå), og netop sådan skrev far efter skandinavisk forbillede.

Bedste hilsener - og god læsning!

Jeg er hotelejer i Store-Heddinge, og jeg skal nu fortælle Dem lidt om, hvordan jeg er blevet det, og om, hvad jeg har bedrevet i den tid, der er gaaet forud.

Særlig uddannelse med hotelvirksomhed for øje har jeg ikke faaet, men de krav der har været stillet til mig, har gennem tiden lært mig et og andet. Jeg har nu arbejdet med hotelfaget næsten uafbrudt i 36 aar, nemlig siden 1907.

Jeg er opvokset i et meget gæstfrit hjem paa landet i Sønderjylland, hvor det at have gæster og i alle maader sørge for deres velbefindende var en selvfølge, og en glæde for os alle. Da min far var optant, levede mine forældre i Sønderjylland som danske undersåtter, og det gjorde, at vi aldrig kunne komme med til møder, hverken politiske eller andre, og derfor tilbragte vi det meste af vor ungdom nord for den gamle grænse, i pladser eller paa skoler.

Mine forældre havde mange venner fra deres ungdom, og fra deres første hjem i nærheden af Kolding., hvor de havde boet i 13 aar, og nu kom de alle ned og besøgte os i Sønderjylland. Andre fik ogsaa lyst til at komme derned, og saa fik de en hilsen med fra en eller anden, der kendte os, og saa blev de ofte inviteret til at bos hos os i flere dage. Mange gange spændte Far hestene for og kørte gæsterne og os dejlige ture rundt il Dybbøl og alle de mindere steder.

Der kom saa mange gæster hos os, at hver gang vi havde været borte til f. eks. gymnastik, folkedans, saa var vi spændte paa, hvor mange der nu var kommet - hvor meget fremmed overtøj der hang i forstuen.

Al denne gæstfrihed, og mors dygtighed til at skaffe mad og ordne alt for gæsterne, har sikkert været mig en stor hjælp i min senere gerning.

Vi var i mit hjem en stor søskendeflok, syv søstre og to brødre, og jeg tror, at mor og far mange gange har tænkt paa, hvordan mon fremtiden ville forme sig for os, naar vi blev voksne. Vi lærte at bestille noget fra, vi var børn. Vi gik i landsbyskole og forlod den i fjorten aars alderen.

Et aar efter at jeg var kommen ud af skolen, fik jeg plads i huset hos en lærer, og jeg mindes tydeligt, hvor stolt jeg var, da jeg fik ros for et gulv, jeg havde skrubbet og ferniseret. Jeg gav mig derefter mest af med husvæsen, men var dog tre aar i en broderiforretning i Askov, hvor jeg ogsaa havde meget udbytte af at høre foredrag paa Askov Højskole. Ligeledes tog jeg i København forskellige kurser i dansk, haandarbejde, vævning, madlavning og sløjd.

I 1906 fik min far tilbud om at forpagte det dejlige lille Sandbjerg Slot, der ligger ved Alssund paa Sundevedsiden - en lille mil nord for Sønderborg, og han syntes, et par af dørene skulle begynde sommerpensionat der. Hverken min søster eller jeg havde særlig lyst til det - jeg var kun 23 aar dengang, og jeg syntes, at det var for tidligt at blive den ledende, men naar far bestemte, saa maatte vi jo til det. Sandbjerg Slot ligger kun tre km. fra mit hjem, saa det ville jo være en fordel for begge parter, naar mor kunne levere os fjerkræ, grøntsager og bær.

For at vi ikke skulle være helt uvidende om, hvad der bydes eller forlanges paa et sommerpensionat, gav far mig i august 1906 et 15-dags kort til De danske Statsbaner. Disse fjorten dage benyttede jeg til ophold paa tre forskellige sommerhoteller. Jeg havde aldrig før boet eller spist paa hotel, saa jeg lagde godt mærke til, hvad der skete, hvad der blev serveret og hvorledes - og i det hele til alt, der kunne have interesse for mit forestaaende arbejde. Efter denne lille studierejse tog jeg hjem og købte ind og syede, saa vi kunne flytte ind til 1. april 1907 og aabne sommerhotellet til pinse.

Efter krigen i 1864 havde Sandbjerg Slot været beboet af general Bülow, men siden hans død i 1868 havde det staaet tomt, saa der blev nu travlhed med at faa huset og parken i orden.

Der var plads til 26 gæster i store lyse værelser med høje egetræs døre med messingbeslag. Der var den herligste udsigt fra alle værelser, saa det kunne blive et ideelt sted at holde ferie. Det var med stor spænding, vi modtog de første gæster. Siden kom der mange, der ønskede at holde ferie i Sønderjyllands mindere egne.

For omegnens folk havde vi afholdsrestauration, og der der er ualmindelig smukt ved Sandbjerg Slot, hvor parken gaar langs med Alesund, og dampskibene fire gange om dagen havde forbindelse med Sønderborg og Aabenraa, saa udviklede det sig i sommertiden til en stor forretning - især med kaffe og hjemmebagte kager.

Men sommertiden er kort, og for ikke at ligge ledig i vinteren havde vi hvert aar husholdningskursus fra januar til april for 10-12 unge piger, mest fra omegnen.

Da krigen kom i august 1914 havde vi huset fuldt af gæster, men de rejste alle med det samme, og under krigen var der ingen, der havde tid til at holde ferie, saa vi maatte lukke.

Indtil 1920 hjalp jeg folk, hvor de trængte, passede et par aar en ægforretning, havde en tid systue, og hjalp som kogekone ved bryllupper og meget andet. I 1920 overtog jeg Folkehjem i Aabenraa i forpagtning. Folkehjem var i tyskertiden danskernes borg og samlingssted, og nu efter 1920 hvor alle, der kunne skulle ned og se Sønderjylland blev det en vældig forretning - meget større end jeg før havde været vant til. Jeg havde den første sommer 13 piger og en karl til at hjælpe mig, og for at skaffe plads til saa mange gæster som muligt havde vi lejet det nuværende tuberkuloseshospital som anneks. Der blev holdt mange store møder og fester med fællesspisninger i den smukke sal. Jeg har altid haft let at indrette mig efter forholdene, saa det gik udmærket, og jeg syntes, at de travle dage, var de morsomste.

Da jeg havde været paa Folkehjem i 5 aar, var jeg med paa en udflugt til London om bord paa "Frederik den Ottende". Vi levede overdaadigt om bord, og da vi havde det fineste vejr, kunne vi baade nyde maden og sejlturen.

I London var vi paa "Wembley-udstillingen" og spiste paa mange forskellige restauranter, og det var meget interessant at lægge mærke til englændernes maade at tilberede og servere maden paa.

Efter tilbagkomsten syntes jeg nu pludseligt, jeg maatte ud og se lidt mere af verden. Jeg opsagde forpagtningen og tog til Italien, hvor min kusine havde en hotelpension i Rom.

Det tiltalte mig meget at være i Pension i udlandet, og jeg blev dernede en tid - ogsaa for at hjælpe min kusine i huset. Alt er meget forskelligt fra herhjemme, ogsaa naar det gælder indkøb. F. eks. stod der i en port eller forretning en indmuret kedel med kogende olie, og forlangte man en portion "fritto al mare" blev der puttet en haandfuld smaa fisk af alle slags paa størrelse med hundestøjler i olien, og naar de var helt sprøde og brune, blev de taget op og udleveret i et kræmmerhus. Høns stegt paa spid og meget andet kunne købes. Hanekammeraoug og blæksprutter hørte hos os til de sjældne retter, men var meget yndet af italienerne. Alt muligt i gentsager og frugt blev falbudt i gaderne med høje raab, og vilde man købe noget, hejsede man en kurv ned med penge i, og man haløede saa varerne op. Makaroni og Spaghetti hørte til dagens retter, og med de forskellige sovser og ragouter til, smagte det storartet.

En dag da vi efter en spadserertur gik ind paa et conditori, spillede orkesteret i det samme "Kong Kristian stod ved højen Mast". Det viste sig at være slutningen af Kuhlaus "Elverhøj", men vi syntes, det var morsomt, at det skete i det øjeblik vi kom.

Set. Hansaften blev fejret ved en Roms porte, som et stort marked eller folkestævne. Der blev spist masser af smaa snegle, som blev trukket ud af sneglehusene med en lille pind, og hele grise fyldt med persille blev stegt paa spid. Et langt rundstykke blev flækket, og en ordentlig skive af flæskestegen blev lagt imellem, det smagte herligt.

Af og til tog vi en madkurv med til alle gæsterne ud i et af de interessante trattorier i udkanten af Rom, og da hvert sted havde sin specielle landvin, gjaldt det om at finde de bedste steder, og der var forfatteren Berge Jansen os en udmærket fører.

Smukt var det at komme op paa en af Roms syv høje og se ud over byen.

Det bliver for langt at fortælle om alt det interessante, jeg oplevede. Men inden jeg skulle nord paa, maatte jeg ned og se Neapel, den blaa grotte, Vesuv og Pompeji, som jeg især syntes var interessant.

Desværre var der saa mange fluer oaa restauranten i Pompeji, at vi fik udleveret hver en pind med smalle papirstimler i den ene ende for at vi med den, kunne vifte fluerne væk. Stimlerne var lavet af deres gamle regninger og breve.

Turen op til Vesuv voregik med jernbanen det sidste stykke til fods gennem lavaen. Det var interessant, men uhyggeligt at se ned i krateret., det buldrede under den skorpe, vi kunne se, og af og til blev der pustet smaa røgskyer op, saa jeg var bedst tilpas paa nedturen.

Dejligt var det at færdes paa alle de minderige steder i Rom og omegnen, og paa rejsen nordpaa gjorde jeg et længere ophold i Florens, Venedig, Verona og Luzern, og overalt var der noget at lære - ogsaa i hotelbranchen.

Nu havde jeg faaet lyst til selv at starte en pension i udlandet og tænkte mig, det skulle være ved Rivieraen. Derfor tog jeg til St. Margherita og

og langs kysten til Genua, Monte Carlo og Nizza. Der var dejligt dernede ved Middelhavet, og figener, valnødder, vindruer og ferskener var der nok af, hvor vi færdedes, men det var varmen dernede, der gjorde, at jeg søgte mod køligere egne.

I den nordlige udkant af Alperne, nemlig i Partenkirchen, lejede jeg nu en villa med plads til ca. 20 gæster. Partenkirchen ligger i det sydlige Bayern 100 km. syd for München i en dal, som er flad i bunden med den smukkeste krans af bjerge rundt omkring, deriblandt Tysklands dengang højeste bjerg Zugspitze, som vi havde en herlig udsigt fra villaen til. Klima og alt var, saa jeg syntes, det maatte være som paradys paa jorden.

I de 6 aar jeg var i Partenkirchen havde jeg over 1000 danske gæster og flere hundrede nordmand og svenskere, foruden alle mulige andre nationer. Det var dejligt at være værtinde for saa mange glade mennesker og vise dem omegnen, tilrettelægge deres udflugter og meget ofte selv være med som fører paa smaa ture og paa lange bilture i Alperne.

Mange gange tog vi frokosten med og spiste den paa de smukkeste steder eller jeg bestilte maden paa en særlig smuk beliggende eller interessant kro, og det var altid typiske bayerske retter, vi valgte. Eller vi tog med svævebanen op for at se alle bjergtoppene og nyde udsigten over dalen. Der kunne laves uendelig mange ture, uden at man behøvede at gentage sig, men mange ville netop gerne se de samme steder flere gange.

Paa alle aarstider var der smukt. Om foråret var markerne fulde af Enzian, Primula, Engblommer, Krokus og Narzisser. Ogsaa sommer og efteraar havde deres skønhed. Men mest storslået var vinteren med fuldstændig stille vejr. Tænk Dem en kælkebakke 6-7 km. lang paa kryds og tværs ned mellem himmelhøje graner fuldt behængt med sne, det var som et eventyr. Al Slags vintersport blev der drevet, saa der var nok af underholdning.

Sommergæster var der flest af i de aar, hvor passionsskuespillene i Oberammergau blev opført. Da var der meget at bestille.

Der kom imidlertid vanskelige tider, som gjorde, at det skandinaviske besøg svigtede. Jeg rejste da hjem, og i 1933 overtog jeg Højskolehjemmet i Store Heddinge i forpagtning. Det er en forenings- og forsamlingsbygning, og der stilles et saadant sted store krav til en værtinde for at faa alt til at glide.

I 1943 købte jeg i samme by et mindre noget forstømt hotel, der havde staaet tomt i 4 aar og trængte til en større restaurering. Men da det altid har været min lyst at faa orden i den slags, saa morede det mig ogsaa denne gang at faa alt fint og nydeligt og saa godt indrettet, som det lod sig gøre. Her er kun almindelig hotel med afholdsbevilling med 14 værelser og smukke lokaler, saa nu har jeg en mere rolig tilværelse, men derfor ikke mindre interessant.

For tiden med rationering, erstatningsvarer, knaphed paa linned og meget er der jo særlige vanskeligheder ved at drive hotelvirksomhed, men vi maa jo lære at indrette os efter forholdene, saa gæsterne trods alt kan være glade ved at være hos os - og det er forresten ikke saa svært, da disse vanskeligheder jo er ens for os alle.

5
Hvis nogen har lyst til at give sig af med hotelvirksomhed, kan jeg kun anbefale en meget alsidig uddannelse, ikke alene paa madlavningens omraade, for det er selvsagt nødvendigt, men ogsaa paa alle mulige andre omraader.

Bedst er det en tid at være paa et velindrettet og velført hotel, saa man kan sætte sig ind i alle de arbejder, der forekommer, og forresten bruge øjne og øren til at skaffe sig viden, hvor man kommer.

Der ventes i alle henseender meget af en, naar man staar som ejer eller leder af en saadan virksomhed, og skal være vært for mange forskellige mennesker.

Jeg synes, at kvinder har særlig gode evener for hotelbranchen. De er af naturen indstillet paa at gøre det behageligt for andre og at hygge i hjemmene, og det er ogsaa i høj grad nødvendigt paa et hotel, hvor saa mange forskellige mennesker færdes. Ligeledes tror jeg, at det i særlig grad ligger for kvinderne at tage de smaa ting i betragtning, det kan ogsaa være nødvendigt, da der ellers saadant sted kan forødes meget.

I et eventyr gives der et godt raad for at faa alt i et hus til at gaa godt, idet det tilraades ejeren hver morgen ~~xxxxxxxx~~og aften at bære en sække rundt i alle rum i huset. Det er et udmærket raad, for det er vigtigt, at man hver dag ser, hvilket arbejde der er blevet gjort, og hvorledes - og hvad der trænger til at gøres, og hvad man endelig maa huske.

Har De nu anledning til at faa en saadan virksomhed, saa vil jeg haabe for Dem, at De maa faa et velindrettet hus, eller at det kan blive praktisk ved omlavning, saa de nemt kan indrette Dem paa travle dage, saa Deres gæster næsten ikke mærker Deres travlhed.

Og saa vil jeg ønske Dem gode medhjælpere, for saa er hotelvirksomhed, det at være vært i et hotel, et interessant og fornøjeligt arbejde, ikke mindst fordi man derigennem lærer saa mange forskellige mennesker at kende.